

Надзея для зямлі пад чорнымі крыламі

Адным з асноўных момантаў комплексу мерапрыемстваў, якія ажыццяўляюцца ў межах Дзяржаўнай праграмы па пераадоленні наступстваў катастрофы на Чарнобыльскай АЭС, застаецца радыяцыйная абарона. Як правіла, фінансаванне адпаведнага раздзела забяспечваецца пад поўную патрэбу. У выніку чаго за постчарнобыльскі час сітуацыю ўдалося не толькі стабілізаваць, але і значна палепшыць. Якім чынам змяняецца радыяцыйнае становішча? Гэта карэспандэнт "Звязды" паспрабаваў высветліць з дапамогай начальніка ўпраўлення рэабілітацыі забруджаных тэрыторый Дэпартаменту па ліквідацыі наступстваў катастрофы на Чарнобыльскай АЭС Міністэрства па надзвычайных сітуацыях Генадзя Анцыпава.

Навошта "латарэя"?

У Беларусі ліцэнзію на права ажыццяўлення кантролю радыяцыйнага забруджвання маюць 930 арганізацый. Створана дастаткова магутная сістэма, якая дазваляе кантраляваць належную якасць не толькі харчавання, але і прадукцыі мясной гаспадаркі, прамысловай, будаўнічай галін і г.д.

— Рэспубліканскія дапушчальныя ўзроўні ўтрымання радыенуклідаў у нашай дзяржаве даволі жорсткія, выкананне гэтых нарматываў — пад пільным кантролем, — заўважае Генадзь Анцыпаў. — Таму спажывец можа не хваляцца за чысціню прадукцыі, якую набывае. Калі ўзнікаюць сумненні, то тавар заўсёды можна праверыць у раённым цэнтры гігіены і эпідэміялогіі. Такая паслуга выконваецца бясплатна.

Гарантавана, што забруджаная прадукцыя не паступае на паліцы дзяржаўных крамаў. Праўда, нярэдка перавышэнне па радыяцыі ў прадуктах харчавання здараецца ў месцах так званага несанкцыянаванага гандлю, дзе не наладжаны адпаведны кантроль. Таму спецыялісты папярэджваюць: у такіх "пунктах" набываць нешта даволі небяспечна. Ва ўсялякім выпадку ніколі не перашкодзіць запытаць у прадаўца дакументы, якія пацвярджаюць радыяцыйную бяспеку прадукцыі. Інакш навошта вам такая "латарэя"?

Згортваць нельга

Для жыхароў забруджаных рэгіёнаў сельскагаспадарчая вытворчасць па-ранейшаму застаецца адной з асноўных крыніц даходаў. Нездарма ж ахоўныя меры ў аграпрамысловым комплексе застаюцца найбольш важкімі. Летась на іх рэалізацыю выдаткавана 129 мільярдаў рублёў.

— На ажыццяўленне аграхімічных мерапрыемстваў выдзелена 104,3 млрд рублёў, — адзначае Генадзь Анцыпаў. — Выканана вапнаванне кіслай глебы на плошчы 31,1 тысячы гектараў. У гаспадаркі пастаўлена 21,4 тыс. тон дзеючага рэчыва фосфарных і 85,2 тыс. тон д.р. калійных угнаенняў. Для апрацоўкі пасеваў буракоў на забруджаных тэрыторыях сельгаспрадпрыемствы атрымалі гербіцыдаў на паўмільярда рублёў.

Сёлета на выкананне ахоўных мераў у сельскай гаспадарцы плануецца выдзеліць каля 150 мільярдаў рублёў. Згортваць гэтыя важны напрамак нельга. Такое рашэнне можа прывесці да сумных вынікаў, пра што, дарэчы, сведчыць прыклад Украіны, дзе рэзкае скарачэнне такіх работ прывяло да значнага росту прадукцыі, якая забруджана радыенуклідамі.

Шанс для АПК

Паспяхова праводзіцца пераспецыялізацыя 57 гаспадарак, якія знаходзяцца на найбольш забруджаных тэрыторыях. У 46 з іх адпаведныя праекты ўжо завершаны, у астатніх усе мерапрыемствы мяркуюцца скончыць налета. Летась гэтыя сельгаспрадпрыемствы атрымалі значную фінансавую дапамогу — 17,4 мільярда рублёў. Такія выдаткі апраўдаліся, паколькі дазволілі "праблемным" гаспадаркам выйсці з эканамічнага заняпаду і наладзіць рэнтабельную работу. Дзякуючы перадавым тэхналогіям (якія, дарэчы, былі распрацаваны беларускімі навукоўцамі) і на забруджаных землях можна паспяхова атрымліваць прадукцыю, якая адпавядае нарматывам утрымання радыенуклідаў.

— Калі б у свой час такая работа не распачалася, то, магчыма, сельскагаспадарчая вытворчасць на пацярпелых тэрыторыях наўрад

ці "акрыяла", — перакананы Генадзь Анцыпаў. — А так АПК тут сапраўды адрадзіўся. Мяркуйце самі: у выніку рэалізацыі праграмы пераспецыялізацыі СВК "Камарынскі" Брагінскага раёна атрымаў статус племянной гаспадаркі па вырошчванні лімузінскай пароды буйной рагатай жывёлы. У сельгаспрадпрыемстве "Вароніна" Быхаўскага раёна на адной з фермаў сярэдні ўдой ад каровы летась склаў больш чым 6 тысяч літраў малака.

На падворках без праблем?

У Беларусі ў грамадскім сектары АПК удалося ў поўнай меры забяспечыць вытворчасць нарматыўна чыстай прадукцыі. Звесткі радыяцыйнага кантролю сведчаць аб павышэнні якасці і ў прыватнікаў. У 2000 годзе было 438 населеных пунктаў, дзе малако з падворкаў вяскоўцаў не адпавядала нарматыўным патрабаванням па ўтрыманні цэзію-137. Летась іх колькасць зменшылася да 68.

— У мінулым годзе прыватнікам пастаўлена 404,3 тоны камбікорму са спецыяльным сарбентам, — кажа Генадзь Анцыпаў. — Яго прымяненне дазваляе зменшыць утрыманне радыенуклідаў у малацэ ў 2-3 разы. Акрамя таго, створана больш чым 2,1 тысячы гектараў культурных кармавых палеткаў, праведзена падкормка 5,7 тыс. га пашаў, якія ўжо выкарыстоўваліся раней.

Дарэчы, такія меры вельмі важныя, бо невыкананне рэкамендацый па размяшчэнні пашаў для свойскай жывёлы можа прывесці да забруджвання прадукцыі. Менавіта з-за гэтага пакуль што адзначаюцца пробы малака з перавышэннем дапушчальнага ўзроўню. Але іх колькасць паступова змяншаецца.

Без апасенняў

Пад пільнай увагай — утрыманне тых тэрыторый, адкуль практычна поўнасцю было выселена мясцовае насельніцтва. Дасюль на даволі вялікай тэрыторыі (плошча зоны адсялення складае 6,7 тысячы квадратных кіламетраў) застаюцца сур'ёзныя абмежаванні для пражывання тут людзей, правядзення работ. Цяпер практычна завершана дэактывацыя сацыяльных і гаспадарчых аб'ектаў. На працягу найбліжэйшых двух гадоў адпаведныя работы будуць поўнасцю закончаны і на прамысловым абсталяванні, а таксама вентыляцыйных сістэмах.

Праводзяцца работы па ўтрыманні сістэмы пахаванняў радыяцыйных матэрыялаў, яны ўтвораны як адразу пасля выбуху на Чарнобыльскай АЭС, так і ў наступны час. Усяго налічваецца 92 такія аб'екты. У гэтых месцах не дапускаецца росту раслін, ажыццяўляецца кантроль узроўню радыяцыі. А на асобных з іх — яшчэ назіранне за станам грунтовых водаў. Як заўважаюць спецыялісты, пакуль гэтая сістэма не выклікае ніякіх апасенняў.

Вяртанне ў "зону" няма

Працягваецца пахаванне адселеных вёсак. На рэабілітуемых і адселеных плошчах спецпрадпрыемствамі "Палессе" і "Радон" летась знесена 649 падворкаў і 94 вытворчыя і грамадскія будынкі. На гэтыя меры выдаткавана 4,6 мільярда рублёў. Сёлета па даручэнні ўрада тэмпы правядзення адпаведных работ значна ўзраслі: толькі за студзень—сакавік знесена і пахавана 322 падворкі.

— На пачатак гэтага года ў 37 асабліва кантралюемых населеных пунктах налічвалася 286 жыхароў, пераважная большасць з іх — пенсійнага ўзросту, — паведамляе Генадзь Анцыпаў. — За апошнія некалькі гадоў колькасць людзей, якія жывуць на адпаведных тэрыторыях, зменшылася больш чым на сто чалавек. Так што ніякага вяртання жыхароў у зону адсялення не адбываецца.

Новы пералік

З цягам часу адзначаецца так званая "самаачыстка" забруджанай тэрыторыі. Справа ў тым, што перыяд паўраспаду ў асноўных дозаўтваральных радыенуклідаў (цэзію-137 і стронцыю-90) складае каля 30 гадоў.

— За 23 гады, што прайшлі пасля аварыі на ЧАЭС, шчыльнасць забруджвання зменшылася на 40 працэнтаў, — тлумачыць Генадзь Анцыпаў. — Адпаведна, пераглядаецца пералік населеных пунктаў, якія знаходзяцца ў зонах радыяцыйнага забруджвання. Такая работа пачалася ў пачатку 1990-х. Пералік удакладняўся чатыры разы — у 1992-м, 1996-м, 1999-м і 2004-м гадах. Калі ў 1992 г. у зонах радыяцыйнага забруджвання знаходзілася 3513 населеных пунктаў, дзе налічвалася больш чым 1,8 мільёна жыхароў, то цяпер — 2618 паселішчаў, дзе жывуць 1,3 млн чалавек.

З 1 студзеня 2010-га павінен уступіць у дзеянне новы пералік. Няхай марудна, але "самаачыстка" адбываецца. Аднак відавочна, што гэты працэс зойме даволі доўгі час. Тым

больш, што перыяды паўраспаду ў трансуранавых элементаў (плутонію-238, 239 і 240) большыя. Таксама трэба мець на ўвазе і ўздзеянне радыеактыўнага забруджвання на здароўе людзей. Навукоўцы ўсяго свету дасюль не маюць адзінага пункту гледжання на гэтую праблему. Выключэнне тут складае хіба што толькі вызначаная прычинная сувязь з вынікамі аварыі на Чарнобыльскай АЭС раку шчытападобнай залозы і асобных сардэчна-сасудзістых захворванняў. Медыцынскія даследаванні ва ўмовах аддаленых наступстваў катастрофы працягваюцца. Варта ўзгадаць, што ў Японіі і цяпер вядуцца назіранні за станам здароўя насельніцтва, што пацярпела ад ядзернай бамбардзіроўкі. А з таго часу мінула ўжо больш чым 60 гадоў...

У рэжыме рэальнага часу

У нашай дзяржаве наладжаны дакладны маніторынг за радыялагічнай сітуацыяй. За 12 кіламетраў ад Чарнобыльскай АЭС на тэрыторыі Палескага дзяржаўнага радыяцыйна-экалагічнага запаведніка працуе навукова-даследчая станцыя "Масаны". Тут пастаянна адсочваецца магутнасць дозы радыяцыі.

— За ўвесь перыяд назірання не адзначалася якіх-небудзь магутных скачкоў, якія б сведчылі аб выкідах на ЧАЭС, — заўважае Генадзь Анцыпаў. — Назіранне ў рэжыме рэальнага часу за фонам вядзецца і каля Ігналінскай і Смаленскай АЭС. Тут створаны таксама і пункты радыяцыйнага кантролю.

Як вядома, ва Украіне прынята рашэнне аб будаўніцтве новага бяспечнага канфайменту (НБК). Гэта дазволіць забяспечыць ахову персаналу, насельніцтва і навакольнага асяроддзя ад крыніц ядзернай і радыяцыйнай небяспекі, якія звязаны з існаваннем аб'екта "Укрыццё". Правядзенне адпаведных работ дасць магчымасць пераўтварыць гэты аб'ект у экалагічна бяспечную сістэму (да прыкладу, дастаць рэшткі ядзернага паліва і матэрыялаў, якія яго ўтрымліваюць). Ужо распрацаваны праект НБК і нават вызначаны крыніцы фінансавання яго ўзвядзення. Аднак далей прасунуцца пакуль не ўдалося...

Мікалай ЛІТВІНАЎ.

Источник: Звязда.-2009.-25 крас.-С.5.